

John Poulsen m.fl., *Med toget gennem tresserne, bane bøger 2021, 172 sider, ill. ISBN-13: 9788791434570.*

For os der voksede op i de ubekymrede 1990'ere med et bagtæppe af tonerne fra Scorpions tidskarakteristiske *Wind of Change*, kan 1960'erne føles som en meget fjern fortid. Noget vi har hørt om fra vores forældre. Vi er til gengæld vokset op med mindet om det populære, overgearede tv-show *Husklige tandbørsten*, radioprogrammet *Tæskeholdet* med skrigende værter som holdt taler til nationen gennem et åbentstående vindue, pigernes absurd høje plateau-sko og mindet om en amerikansk præsident der i pinlig slowmotion fik trukket bukserne ned for åbne tv-skærme med en ung praktikant og en cigar som pikante elementer. Flere af os, der allerede dengang interesserede os for jernbanerne, vil nok også huske de fyldte godsbanegårde i Århus og København med livlig rangering, DANLINK-godstogene som kørte "rundt om husene" i København til jernbanefærgerne i Frihavnen med transitlast mellem Europa og Skandinavien, de skrاملende røde S-tog fra 1960'erne hvor røgen fra rygerkupeen bølgede gennem de åbentstå-

ende skydedøre til resten af vognens røgfrie dele, om lejrskolerejser i røde kupévogne mod Skagen og Samsø, om sommerferieture med de nye IC3-tog der kørte ombord på Storebæltsfærgerne, sejladserne med færgerne forbi det næsten mytiske Sprogø, broen som langsomt rejste sig af havet og om indsejlingen gennem fjorden, færgelejerne i Nyborg der lå i en vifte ud mod vandet og med baneterrænet og byens kirketårn i baggrunden, om de røde regionaltog som bragte én det sidste stykke til Silkeborgsøerne, de lange godstog i Svendborg og rangering med godsvogne på havnen, suset da toget første gang gled ned i tunnelen under Storebælt og tankerne om man eller en medpassager ville blive ramt af den meget omtalte og frygtede tunnelskræk. Og hvor intet skete. En brydningstid i den trafikale udvikling med – set i tilbageblikket – nostalgiske minder om de i dag for længst forsvundne lokomotivtrukne Intercity-tog, små kupeer, mindre godstog til alle afkroge af landet og store baneterræner med myldrende liv. Men tiderne skifter, det moderne bliver umoderne, det normale bliver usædvanligt. Det meste bliver med tiden historisk – en side i historiebogen. Noget ender også i glemmebogen. Mon 1990'erne blandt nutidens yngre og midaldrende jernbaneentusiaster vil få samme mytiske og nostalgiske skær' som 1960'erne har fået hos de ældre generationer? For hvad er egentlige det særlige ved det

årti, der gennem mange år har virket dragende på mange jernbaneentusiaster? Et årti som nogen var heldige at opleve og andre misundelige over ikke at have fået med. Hvorfor – som forfatterne bag "Med toget gennem tresserne" selv skriver – endnu en jernbanebog om 1960'erne? Hvorfor ikke en bog om 1950'ernes, 1980'ernes, 1990'ernes danske jernbaner eller for den sags skyld et helt andet årti?

På sin vis er årtiets fascinerende kraft forståelig. Forandringens vinde skyllede ind over samfundet og jernbanerne netop i 1960'erne. Privatbilismen var i mærkbar fremvækst, hvorfor talrige privatbaner og sidebaner måtte lade livet i takt med udviklingen. Damplokomotiverne forsvandt. Størstedelen af landets privatbaner blev nedlagt. Sporene taget op. Landets jernbanenet undergik utallige forandringer. Jernbanens betydning for samfundet var kraftigt dalende. Datidens jernbaneentusiaster fik derfor travlt med at dokumentere og opleve jernbanenettet, som det dengang var – førend det var for sent. Forsynet med kamera og farvefilm på rulle tog flere af dem landet rundt, fotograferede tog og stationer, jernbanefærger, godsvogne, de mere og mere sjældne plantog med damplokomotiver, de hyppigt forekommende MO-vogne som man lige overvejede en ekstra gang, om man skulle bruge den dyre farvefilm på og i sjældnere grad perron- og stationslivet. Ofte motiver med et tog på vej

ind i billedet. Disse fotografers navne blev i de følgende årtier mere og mere kendte inden for entusiasternes kreds. Kai Mose Nielsen, Lars Viinholt-Nielsen, Arne Kirkeby, Georg Schmidt og Hans Gerner Christiansen, for blot at nævne nogle få af de fotografer som har bidraget med billeder til bogen om jernbanerne i 1960'erne. Det er ikke mindst deres og de andre fotografers fortjeneste, at *bane bøger* kan præsentere en så flot og velkomponeret bog, som det er tilfældet i bogen "Med toget gennem tresserne". En billedbog om de danske jernbaners udvikling og tilstand i 1960'erne. Man kan – som forfatterne også gør – kun glæde sig over, at de mange fotografer ofrede tid og ikke mindst penge på de dyre farvefilm. Selvom det uden for entusiasternes kreds måske kan virke lidt ensformigt med forskellige tog, som er på vej gennem billedet mod bogens venstre eller højre margin, så har forfatterne forsynet bogen med forklarende og relevante billedtekster. Der er tænkt over billederne, og der er tænkt over teksterne. Ikke mindst teksterne, som rent faktisk giver indblik i tiden udover de sædvanlige oplysninger om tid og sted. Allerede på en af bogens første sider ses en indholdsfortegnelse, som viser bogens struktur og inddeling, så man kan dykke ned i de emner som interesserer en mest. Hvad enten det er de københavnske S-tog, udflygts- og ferietrafikken, bygningen af nye stationer eller de mange bane-

nedlæggelser. Bogen egner sig dog bedst til en blød lænestol, en kop kaffe og masser af tid til at bladre sig gennem bogens billeder og tekster. En virkelig nostalgisk tidsrejse, men også en læse- og seværdig bog, som fortjener stor ros til forfattere og fotografer. Selvfølgelig kan man altid i en fotobog pege på manglende emner eller temaer, hvilket forfatterne også allerede i forordet adresserer. Hvor er rejsestemningerne i kupeen, hvor er de overfyldte perroner i myldretiden, hvor er arbejdslivet på jernbanens kontorer og stationer. Selvfølgelig finder man glimt af det hist og her i bogen, men det er og bliver jernbanemateriellet – togene – der er i fokus i denne bog. Det er fuldt forståeligt, at netop denne bog er blevet et hit blandt den aldrende skare af jernbaneentusiaster, som sikkert for en stor dels vedkommende tænker tilbage på den tid i deres barndom eller ungdom, hvor man netop kunne opleve det jernbaneliv, som udspiller sig på bogens sider. For dem var 1960'erne ikke blot et årti i historiebogen men en del af deres minder – og i bogen "Med toget gennem tresserne" får vi andre lov til at tage med på denne nostalgiske rejse ad mindernes spor.

Ved nærmere eftertanke har mange af 1960'ernes jernbaneentusiaster i virkeligheden gjort præcis det samme, som mange etnologer og historikere i dag gør, når de strømmer til eksempelvis en fabrik, et stormagasin eller et

skibsværft, som er ved at lukke. Etnologen og historikeren foretager interviews, indsamler genstande, fotograferer eller filmer for at dokumentere det liv, som snart forsvinder. Derved bevares minderne og historien om det liv, der er ved at forsvinde. En tid der er ved at rinde ud. Præcis det samme gjorde datidens jernbaneentusiaster – måske blot uden at være bevidst om det i helt samme grad. Nogle indsamlede vogne og lokomotiver til de veteranbaner som opstod i 1960'erne, mens jernbanefotograferne dokumenterede det liv, som fandtes på jernbanen. Man kan altid diskutere – hvad enten arbejdet udføres af en jernbanefotograf, etnolog eller historiker – om det mest optimale er at indsamle og fotograferer det snart forgangne kort tid inden lukningen. Er det virkelig det reelle billede man får, eller indfanger man stemningen af forfald, tristesse og nostalgi. Hvad enten det er det ene eller noget helt andet, så har 1960'erne i alt fald tiltrukket sig mange af datidens jernbanefotografer. Det er faktisk ganske mange jernbanebøger, som gennem tiden har haft 1960'erne som omdrejningspunkt – ofte i form af fotobøger. "Danmarks jernbaner 1960-1969" af Tom Lauritsen (Stenvalls Förlag 1971), "På sporet af 60'erne. Tiårskavalkade om danske jernbaner" af Hans Gerner Christiansen og Jan Forslund (Forlaget Holsund, 1999) og "Strejftog IX. Lars Viinholt-Nielsen's jernbanebilleder 1960-1972" (Bane bøger 2008) for blot at

nævne nogle få eksempler. En ny og ganske anderledes jernbanebilledbog er Chresten Kruchovs "Københavns Hovedbanegård 1969. En billedfortælling" (Forlaget Vognporten 2021), som skildrer det myldrende liv på landets største station, som måske nok kan mangle i bogen "Med toget gennem tresserne". Fordelen ved "Med toget gennem tresserne" i forhold til de andre fotobøger er dog det større format, de mange farvebilleder og ikke mindst de balancerede tekster og emneinddelinger, så man føler at forfatterne kommer godt rundt i de mange afkroge af jernbanernes verden i 1960'erne. Både visuelt og videnskæssigt.

"Med toget gennem tresserne" giver således en god visuel indføring om dengang i 1960'erne, hvor damplokomotiverne, de små skinnebusser og sidebaneidyllen var ved at blive et nostalgisk minde for øjnene af datidens fotografer. I bogen "Med toget gennem tresserne" har jernbaneforfatteren John Poulsen under medvirken af Lars Græsted Jensen, Ole-Jørn Koch og Michael Pedersen forsøgt at indfange essensen af årtiets jernbaneliv i en præsentabel kaffebordsbog. Det er såvel fotografer som forfattere sluppet ganske heldigt fra. Mon grunden er lagt til en ny bogserie fra bane bøger? Hvis resultatet bliver lige så vellykket som denne fotobog, kan man jo blot håbe at det er tilfældet.

Lars Bjarke Christensen